

HOVEDDEL II: OVERSIKT OG ANALYSER

De ulike økonomiske oversiktene for økonomiplanen er tatt inn i hoveddel VI i rosa bok og kommenteres ikke nærmere her. I hoveddel I i rosa bok fremgår de obligatoriske skjemaene etter gjeldende forskrifter om årsbudsjett. I rosa bok hoveddel II har en i tillegg tatt inn de økonomiske oversiktene for drift og investering, jf. budsjettforskriftens vedlegg 3 og 4.

2.1 Basis netto driftsutgifter

Basis netto driftsutgifter er et uttrykk for hva det koster å opprettholde dagens virksomhet uten å foreta endringer i standard eller aktivitetsnivå. Basis driftsutgifter vil dermed være budsjettet i 2015 korrigert for helårsvirkninger av lønnsoppgjør og pensjon, tiltak som settes i gang eller som er vedtatt satt i gang i 2015, samt endringer som kommer som en følge av endringer i rammevilkårene mv. Videre er ekstraordinære forhold i driftsbudsjett 2015 trukket ut fra basis drift.

Tabell 2.1.1 Konsekvensjustert budsjett, basis netto driftsutgifter 2016-2019 (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
10. Pol.styringsorganer mv.	10 115	11 095	9 711	11 550
11. Adm. og fellesutgifter	133 466	133 466	133 466	133 466
20. Barnehage	214 346	214 346	214 346	214 346
30. Undervisning	383 179	381 771	381 771	381 771
40. Pleie- og omsorg	446 129	447 201	444 419	441 636
50. Barnevern	59 824	59 824	59 824	59 824
51. Sosiale tjenester	72 006	72 135	72 135	72 135
52. Helsestasjoner	18 103	18 053	18 053	18 053
55. Kultur	33 632	33 566	33 566	33 566
56. Kulturskole	6 968	6 968	6 968	6 968
57. Bibliotek	7 218	7 218	7 218	7 218
60. Brann	20 650	20 650	20 650	20 650
61. Landbruk	6 063	6 063	6 063	6 063
62. Teknisk drift	33 358	33 358	33 358	33 358
62. Teknisk drift (VAR)	0	0	0	0
63. Kart og byggesak	747	747	747	747
70. Kemnerkontoret	4 736	4 736	4 736	4 736
71. Servicesenter	8 611	8 611	8 611	8 611
80. Renhold	53 282	53 390	54 073	54 073
81. Bygg og eiendom	65 395	65 511	67 814	67 234
82. Matproduksjon	17 283	17 283	17 283	17 283
87. Overføringer	25 294	25 127	25 061	24 888
88. Tilleggsbevilgninger	106 575	116 460	116 460	116 460
89. Felles motpost kalkulerte poster mv.	-23 649	-31 048	-36 548	-38 023
Sum netto driftsutgifter	1 703 331	1 706 531	1 699 785	1 696 613

Tabellen over viser hvordan kommunens netto driftsutgifter vil utvikle seg dersom det ikke iverksettes nye tiltak i løpet av perioden. Dette uttrykket for basis netto driftsutgifter (inklusive sosiale utlån) er grunnlaget når de respektive budsjetttrammer for virksomhetsområdene settes opp, jf. tabellen i del 2.2 som begynner på neste side.

2.2 Driftstiltak 2016 - 2019

I tabellen under er det listet opp nye driftstiltak som foreslås i økonomiplanperioden; dvs. de tiltak som utgjør endringer i forhold til basis drift. I oppstillingen inngår både tiltak som belaster driftsrammen og som frigjør driftsmidler.

Tabell 2.2.1 Driftstiltak 2016-2019 (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Basis netto driftsutgifter	1 703 331	1 706 531	1 699 785	1 696 613
DRIFTSTILTAK				
10. Politiske styringsorganer				
Reduksjon diverse driftsutgifter	-11	-11	-11	-11
Sum	-11	-11	-11	-11
11. Adm. og fellesutgifter				
Økt antall lærlinger	320	640	960	960
Opprettelse av 0,8 årsverk rådgiver helse- og oms.seksj.	544	544	544	544
Reduksjon diverse driftsutgifter	-124	-124	-124	-124
Sum	740	1 060	1 380	1 380
20. Barnehage				
Reduksjon diverse driftsutgifter	-89	-89	-89	-89
Økt kommunalt tilskudd til ikke-kommunale barnehager	2 300	2 300	2 300	2 300
Økte utgifter søskenmoderasjon ikke-komm. barnehager	200	200	200	200
Økte utgifter nabo-oppgjør ikke-kommunale barnehager	500	500	500	500
Sum	2 911	2 911	2 911	2 911
30. Undervisning				
Reduksjon timetildeling og driftsutgifter	-356	-356	-356	-356
Egenandel lærerspesialister 2015/2016 og 2016/2017	262	152	0	0
Økt timeantall norsk 2	500	500	500	500
Økt timetall naturfag 5.-7. trinn	518	1 157	1 157	1 157
<u>319 Kirkekretsen skole</u>				
Opprettelse av 0,3 årsverk ass. skoleleder	146	320	320	320
<u>324 Kirkenær skole</u>				
Opprettelse av 0,3 årsverk ass. skoleleder	146	320	320	320
<u>325 Kylstad skole</u>				
Opprettelse av 0,3 årsverk ass. skoleleder	146	320	320	320
Sum	1 362	2 413	2 413	2 413
40. Pleie og omsorg				
<u>401 Omsorgsdistrikt Moelv</u>				
Opprettelse av 1,77 årsverk sykepleier	1 351	1 351	1 351	1 351
Opprettelse av 1,55 årsverk helsefagarbeider	1 100	1 100	1 100	1 100
Reduserte utgifter ferievikar og ekstrahjelp	-83	-83	-83	-83
Økte utgifter "Inn på Tunet"	220	220	220	220
Reduserte utgifter sykefravær	-220	-220	-220	-220

<u>405 Omsorgsdistrikt Nes</u>				
Diverse styrkinger hjemmetjenesten	1 300	1 300	1 300	1 300
Reduksjon diverse driftsutgifter	-161	-161	-161	-161
<u>407 Omsorgsdistrikt Brumunddal</u>				
Opprettelse av 4,5 årsverk avvikling dobbeltrom	1 453	0	0	0
Reduserte inntekter avvikling av dobbeltrom	488	0	0	0
Redusert inntekt langtidsvederlag	255	255	255	255
Opprettelse 0,10 årsverk sykepleier/0,34 årsverk hj.pleier	212	212	212	212
Økte utgifter medisinsk forbruksmateriell	239	239	239	239
Økte utgifter opplæring/kurs	30	30	30	30
Driftsutgifter nettbrett	90	90	90	90
Driftsutgifter to nye leiebiler i hjemmetjenesten	160	160	160	160
Reduserte syke- og fødselspenger	142	142	142	142
Økte diverse lønnsutgifter	172	172	172	172
Reduksjon diverse driftsutgifter	-123	-123	-123	-123
<u>420 Avlastningssenter barn og unge</u>				
Reduserte reparasjonsutgifter	-15	-15	-15	-15
Økte diverse driftsutgifter	60	60	60	60
Reduserte utgifter "Inn på Tunet"	-60	-60	-60	-60
<u>422 Demensenheten</u>				
Endring av stillingskoder for 4,37 årsverk	53	53	53	53
Utgifter til GPS-spring	12	12	12	12
Økt brukerbetaling langtidsvederlag	-65	-65	-65	-65
Reduserte diverse driftsutgifter	-37	-37	-37	-37
<u>423 Ringsaker AO-senter</u>				
Reduserte driftsutgifter/økte inntekter	-16	-16	-16	-16
<u>424 Psykisk helse og rustjenester</u>				
Økte inntekter sykepengerefusjon	-26	-26	-26	-26
<u>425 Kommunalmedisinsk senter</u>				
Reduserte utgifter ferievikar	-22	-22	-22	-22
Innlemming av ø-hjelpstilskuddet i rammetilskuddet	6 027	6 027	6 027	6 027
Etablering av Frisklivssentral	500	1 000	1 000	1 000
<u>449 Pleie og omsorg - ikke fordelte enheter</u>				
Økte utgifter multidose	490	490	490	490
Økte utgifter sårskift i hjemmetjenesten	195	195	195	195
Utgifter ø-hjelpsplasser Lillehammer helsehus	500	500	500	500
Sum	14 221	12 780	12 780	12 780
50. Barne- og ungdomsvern				
Økte satser egenandel fosterhjem, besøkshjem, institusjon	1 170	1 170	1 170	1 170
Styrkingen ramme fosterhjem/barnevernsinstitusjon	2 000	2 000	2 000	2 000
Redusert refusjon BEMA	559	559	559	559
Inndekning av tidligere års merforbruk	4 400	0	0	0
Sum	8 129	3 729	3 729	3 729
51. Sosiale tjenester				
Styrking av sosialhjelpsbudsjettet	2 000	2 000	2 000	2 000

Inndekning av tidligere års merforbruk	4 400	0	0	0
Økt bosetting av flyktninger – økt introduksjonsstønad	2 007	2 007	2 007	2 007
Økt bosetting av flyktninger – opprettelse av 2 årsverk	1 357	1 357	1 357	1 357
Innføring av aktivitetsplikt – økte driftsutgifter	1 300	1 300	1 300	1 300
Sum	11 064	6 664	6 664	6 664
52. Helsestasjoner				
Reduserte utgifter opplæring	-18	-18	-18	-18
Økte utgifter enslige mindreårige asylsøkere	646	646	646	646
Sum	628	628	628	628
55. Kultur				
Ekstraord. tilskudd Br.dal Allianseidrettslag nytt klubbhus	1 500	0	0	0
Ekstraord. tilskudd Furnes fotball ny kunstgressbane	800	0	0	0
Reduksjon diverse driftsutgifter	-31	-31	-31	-31
Opprettelse av 0,5 årsverk til barn og unge	250	250	250	250
Sum	2 519	219	219	219
56. Kulturskolen				
Reduserte utgifter opplæring/kurs	-7	-7	-7	-7
Sum	-7	-7	-7	-7
57. Bibliotek				
Reduksjon lisenser	-7	-7	-7	-7
Sum	-7	-7	-7	-7
60. Brann				
Reduserte diverse driftsutgifter	-20	-20	-20	-20
SMS-varsling av feiing og tilsyn	30	30	30	30
Økte inntekter feieavgift	-30	-30	-30	-30
Sum	-20	-20	-20	-20
61. Landbruk				
Økte inntekter avgiftspliktig salg	-6	-6	-6	-6
Sum	-6	-6	-6	-6
62 Teknisk drift				
Tilskudd til Haugsvedalen ganglag	200	0	0	0
Reduksjon av vegvedlikehold	-32	-32	-32	-32
Opprettelse av 0,5 årsverk prosjektleder sentrumsakt.	335	335	335	335
Opprettelse av 0,5 årsverk fagarbeider park	250	250	250	250
Reduksjon diverse driftsutgifter	-585	-585	-585	-585
Sum	168	-32	-32	-32
62 Teknisk drift VAR				
VANN				
Opprettelse av 0,5 årsverk fagarbeider VA-ledninger	250	250	250	250
Økte utgifter kjøp av vann fra Hias IKS	-180	-180	-180	-180
Økte utgifter kjøp av vann fra Lillehammer kommune	158	158	158	158
Generell prisvekst	187	187	187	187
Økte utgifter til utskifting og vedlikehold av vannmålere	144	144	144	144
Reguleringspremie KLP	-31	-31	-31	-31
Samlokalisering Moelv og flytting av driftsstasjon Br.dal	730	730	730	730
Reduksjon diverse driftsutgifter	-615	-615	-615	-615

Endring i avgiftsgrunnlaget for vann	-643	-643	-643	-643
Sum	0	0	0	0
AVLØP				
Opprettelse av 0,5 årsverk fagarbeider VA-ledninger	250	250	250	250
Økte utgifter levering av avløp og slam til Hias IKS	2 209	2 209	2 209	2 209
Økte utgifter levering av avløp til Lillehammer kommune	-149	-149	-149	-149
Generell prisvekst	250	250	250	250
Reguleringspremie KLP	15	15	15	15
Økte utgifter til utskifting og vedlikehold av vannmålere	113	113	113	113
Samlokalisering Moelv og flytting av driftsstasjon Br.dal	730	730	730	730
Reduksjon diverse driftsutgifter	-615	-615	-615	-615
Endring i avgiftsgrunnlaget for vann	-2 803	-2 803	-2 803	-2 803
Sum	0	0	0	0
SEPTIK				
Reduserte transport- og leveringsutgifter	-33	-33	-33	-33
Reguleringspremie KLP	-1	-1	-1	-1
Endring i avgiftsgrunnlag for septik	34	34	34	34
Sum	0	0	0	0
RENOVASJON				
Økte utgifter til Hias IKS	2 663	2 663	2 663	2 663
Reguleringspremie KLP	-11	-11	-11	-11
Endring i avgiftsgrunnlag for renovasjon	-2 652	-2 652	-2 652	-2 652
Sum	0	0	0	0
63. Kart og byggesak				
Økte gebyrinntekter	-1	-1	-1	-1
Sum	-1	-1	-1	-1
70. Kemnerkontoret				
Reduksjon inventar/utstyr/møbler	-5	-5	-5	-5
Inndragelse av 0,5 årsverk førstesekretær	-250	-250	-250	-250
Holde 1 årsverk konsulent vakant - helårseffekt	-571	-571	-571	-571
Holde 1 årsverk førstesekretær vakant - helårseffekt	-500	-500	-500	-500
Statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen	-1 777	-3 554	-3 554	-3 554
Sum	-3 103	-4 880	-4 880	-4 880
71. Servicesenteret				
Reduserte utgifter til velferdstiltak	-9	-9	-9	-9
Opprettelse av 1,5 årsverk - økt bosetting flyktninger	825	825	825	825
Sum	816	816	816	816
80. Renhold				
Inndragelse av 6,1 årsverk - teamoptimalisering	-2 411	-2 411	-2 411	-2 411
Økte diverse lønnsutgifter	110	110	110	110
Økte utgifter leiebil	86	86	86	86
Økte utgifter til opplæring	95	95	95	95
Lisenser Clean Pilot	125	125	125	125
Økte lønnsutgifter temporær avdeling	375	375	375	375
Sum	-1 620	-1 620	-1 620	-1 620

81. Bygg og eiendom				
Overført prosjektleder til investeringsbudsjett	-704	-704	-704	-704
Økt vedlikehold	445	445	445	445
Videreføring av midlertidige stillingshjempler vaktmester	179	179	179	179
Økte utgifter lisenser	16	16	16	16
Økt vedlikeholdsbudsjett energi	500	500	500	500
Reduserte energiutgifter	-500	-500	-500	-500
Sum	-64	-64	-64	-64
82. Matproduksjon				
Reduserte diverse driftsutgifter	-17	-17	-17	-17
Reduserte inntekter matsalg til hjemmeboende	186	186	186	186
Reduserte emballasjeutgifter	-81	-81	-81	-81
Holde 0,2 årsverk vakant	-105	-105	-105	-105
Sum	-17	-17	-17	-17
Sum netto driftstiltak	37 702	24 555	24 723	24 723
Sum netto driftsutgifter	1 741 033	1 731 086	1 724 508	1 721 336

2.3 Investerings tiltak 2016 - 2019

I tabellen under er det listet opp brutto investerings tiltak som foreslås i perioden. Investeringsprosjekter hvor virksomhetsområdene selv overfører driftsmidler er avmerket med note *). I nye bestemmelser for budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet og notat fra Foreningen for god kommunal regnskapsskikk (GKRS) er det fastsatt at budsjett skjema 2B skal vise brutto investeringsutgifter, mens budsjett skjema 2A (VO 90) skal vise finansieringen av investeringene og i tillegg andre sentrale utgifter og inntekter i investeringsbudsjettet.

Tabell 2.3.1 Investerings tiltak 2016-2019 (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019	
INVESTERINGSTILTAK					
11. Adm. og fellesutgifter					
Innkjøp av PCer	1 000	1 000	1 000	1 000	50300
IKT-prosjekter	834	500	500	500	50301
Arealplanlegging	500	500	300	300	50302
Større tomtearealer	2 000	2 000	2 000	2 000	50303
Mindre tomtearealer	700	700	700	700	50304
Utbedringer Herredshuset	250	0	0	0	60313
Oppgradering av Administrasjonsbygget	500	500	500	500	60314
Sum	5 784	5 200	5 000	5 000	
20. Barnehage					
Diverse utbedringer barnehager	150	150	150	150	60635
Barnehagetilbud Moelv	0	0	4 000	13 000	60636
Sum	150	150	4 150	13 150	
30. Undervisning					
Opprusting miljørettet helsevern	2 000	2 000	2 000	2 000	60446
Moelv skole	56 820	196 972	0	0	60430
Stavsberg skole	5 000	15 000	126 560	113 958	60431
Mørkved skole	103 940	0	0	0	60432
Utbedring basseng Brøttum	0	0	0	12 500	60436
Skoleinvesteringer VO 30 ufordelt	750	206	1 250	1 250	60450
Svømmebasseng Moelv	5 000	65 000	49 000	0	60441
Utbedring lekeapparater	200	200	200	200	60442
Utbedring Kylstad skole	3 500	0	0	0	60443
Fagernes skole	7 890	0	0	0	60437
Sum	185 100	279 378	179 010	129 908	
40. Pleie- og omsorg					
Inventar og utstyr	1 750	1 750	1 750	1 750	53703
Branntiltak	250	250	250	250	60715
Investeringer VO 40 ufordelt	750	750	750	750	60750
Utbedring/oppgradering av sykehjem	1 000	1 000	1 000	1 000	60916
Bygging av omsorgsboliger	15 000	50 000	0	0	60917
Sum	18 750	53 750	3 750	3 750	

55. Kultur og fritid					
Utendørs kulturarenaer	0	1 000	1 000	1 000	61128
Tilbygg garderobes, rehabilitering Moelvhallen	4 500	4 000	0	0	61133
Tilbakeføring av Brumunddal kino til øvingslokaler	2 500	0	0	0	61137
Sum	7 000	5 000	1 000	1 000	
60. Brann					
Kjøretøy brann	770	770	770	770	54821
Sum	770	770	770	770	
62 Teknisk drift (utenfor VAR)					
<u>Bolig (Hovedtjeneste 51)</u>					
Kylstad 7	700	0	0	0	73022
Lille Almerud III	2 500	0	0	0	73032
Pellerviken	2 000	0	0	0	73033
Fjølstad I, delfelt II	0	0	6 700	0	73041
Bruvollhagan VI	5 300	0	0	0	73043
Minka V	0	6 200	0	0	73047
Næringsområder	500	500	500	500	73051
Tomteutvikling	0	0	0	10 000	73052
Garveribakken, Moelv	700	0	0	0	73053
<u>Veier (Hovedtjeneste 53)</u>					
Gangveg til ny skole i Moelv	1 250	1 250	0	0	70080
Parker i Brumunddal og Moelv	2 000	0	0	0	70092
Infrastruktur ved Moelv skole	3 000	3 100	0	0	70105
Rehabilitering grøntanlegg	500	500	500	500	70108
Gatelyst - styring/ENØK	1 500	1 500	1 500	1 500	70109
Samfunnssikkerhet/flomutsatte områder	3 000	0	0	0	70112
Elvepromenade del 3	5 000	0	0	0	70113
Parkeringsarealer	3 000	0	0	0	70114
G/S veg Fagerlundvegen 51 - Fremstadvegen	3 500	0	0	0	70115
Øverbakkvegen	4 500	0	0	0	70126
Flomsikring - elveforbygning del 2	8 000	7 000	0	0	70127
Gatelyst i kommunale boligfelt	1 000	1 000	1 000	1 000	70129
Erstatning grunn/gjerde	500	500	500	500	70130
Utskifting av gatelystmaster	500	500	500	500	70131
Asfaltering grusveger	700	700	700	700	70132
Trafikksikkerhet	1 200	1 200	1 200	1 200	70133
Estetisk opprusting	2 000	2 000	2 000	2 000	70134
Transportmidler – veg*)	300	0	0	0	70135
Større og lettere maskiner – veg*)	805	0	0	0	70136
Utstyr/maskiner – park*)	510	0	0	0	70137
Utbedring av kommunale vegger	1 500	1 500	1 500	1 500	70138
Utbyggingsavtaler	15 000	1 000	1 000	1 000	70140
Sentrumstiltak Moelv og Brumunddal	1 000	0	0	0	70143
Utsmykning/belysning	1 000	0	0	0	70144
Rundkjøring Storgata-Industrivegen, Moelv	3 000	3 500	0	0	70148
Transportmidler-park*)	200	0	0	0	70149
Grunnarbeider/masseflytting Strandsaga	5 000	0	0	0	70150
Infrastruktur veg/VA/strøm Strandsaga	5 000	0	0	0	70151
Riving av driftstasjon	500	3 000	0	0	70152

Garveriparken, Moelv	4 000	2 000	1 500	0	70153
Strandområde Moelv	0	0	0	500	70154
Rehabilitering badeplasser	200	200	200	200	70155
Terskler og erosjonssikring, Brumunda	5 000	5 000	0	0	70156
Utvikle forprosjekter	500	500	500	500	70157
Turveg langs Brumunda	1 000	1 000	0	0	70158
Forlengelse Øverbakkvegen	1 000	0	0	0	70159
Parkering og grøntområde ved Moelv skole	3 500	4 000	0	0	70160
Felles inntekstpost overført fra drift	-1 615	0	0	0	
Sum	100 250	47 650	19 800	22 100	
62 Teknisk drift (innenfor VAR)					
<u>Vann (Hovedtjeneste 60)</u>					
Transportmidler	400	400	400	400	74004
Sanering vannledninger	5 000	15 000	15 000	15 000	74005
Rehabilitering styring trykkøkere/PLS	500	500	500	500	74006
Vannbehandling	1 000	1 000	1 000	1 000	74007
Sanering Skarpsno 1	6 000	6 000	0	0	74008
Rehabilitering maskin/bygg	3 000	800	800	800	74009
Utbyggingsavtaler	3 000	3 000	3 000	3 000	74020
Lismarka vann og avløp	0	3 000	0	0	74023
Større maskiner – vann	250	250	250	250	74027
Utstyr og lettere maskiner - vann	100	100	100	100	74028
Rehabilitering trykkøker	500	500	500	500	74031
Sanering Krokstadvegen	3 000	0	0	0	74032
Prisjustering fjellet bygdekostnader	3 000	0	0	0	74033
Næringsområde Nydal, vann	10 000	0	0	0	74038
Strandsagvegen, vann	5 000	3 000	0	0	74052
Sanering Nydal næringsområde til Lykset	2 000	2 000	0	0	74054
Områderegeringsplan Brumunddal	0	2 000	0	0	74055
Sanering Øverbakkvegen	2 500	0	0	0	74056
Rudshøgda TØ	0	5 000	0	0	74057
Inntaksledning Moelv vannverk	0	6 000	0	0	74058
Råvannspumpestasjon Moelv	3 500	3 500	0	0	74059
Moelv vannverk	15 000	15 000	10 000		74060
Ledningsanlegg Moelv vannverk	2 000	0	0	0	74061
Sanering rundkjøring Moelv	2 000	2 000	0	0	74062
Byggeledelse	2 000	0	0	0	74063
Sanering Storgata, Moelv syd	2 500	2 500	0	0	74064
Sanering Kårtorpvegen	0	3 000	0	0	74065
VA-avtale Sjusjøen-Moelv, fase 2 - Mesnali vannverk	2 000	0	0	0	74066
Vannledning Næra, TØ	0	0	7 000		74067
Sanering Moelv - Rudshøgda	20 000	18 000	0	0	74068
<u>Avløp (Hovedtjeneste 61)</u>					
Transportmidler	400	400	400	400	74004
Sanering avløpsledninger	5 000	15 000	15 000	15 000	74005
Sanering Skarpsno 1	2 500	2 500	0	0	74008
Rehabilitering maskin/bygg	4 000	1 000	1 000	1 000	74009
Utbyggingsavtaler	3 000	3 000	3 000	3 000	74020
Lismarka vann og avløp*)	0	4 000	0	0	74023
Større maskiner – avløp	250	250	250	250	74027
Utstyr og letter maskiner - avløp	100	100	100	100	74028

Sanering Krokstadvegen	3 000	0	0	0	74032
Prisjustering VA-avtale fjellet	6 000	0	0	0	74035
Næringsområde Nydal, avløp	2 500	0	0	0	74038
Rehabilitering styring pumpestasjoner/PLS	500	500	500	500	74040
Rehabilitering pumpestasjoner	1 000	1 000	1 000	1 000	74041
ENØK/reuseprosess	1 000	1 000	1 000	1 000	74042
Strandsagvegen, avløp	10 000	7 000	0	0	74052
Sanering Nydal næringsområde til Lykset	4 000	0	0	0	74054
Områderegeringsplan Brumunddal	0	2 000	0	0	74055
Sanering Øverbakkvegen	6 500	0	0	0	74056
Sanering rundkjøring Moelv	2 000	2 000	0	0	74062
Byggeledelse	2 000	0	0	0	74063
Sanering Storgata, Moelv syd	2 500	2 500	0	0	74064
Sanering Kårtorpvegen	0	3 000	0	0	74065
Sum	150 500	137 800	60 800	43 800	
81. Bygg og eiendom					
Energimerking av bygg	500	500	500	500	60006
Større rehabiliteringsarbeid/utbedring kommunale bygg	1 000	1 000	1 000	1 000	60007
Enøk	1 000	1 000	1 000	1 000	60010
Brannvarsling og nød/ledelys div bygg	250	250	250	250	60433
Bygging/kjøp av boliger til flyktninger, vanskeligstilte	30 000	15 000	15 000	15 000	61208
Rehabilitering av tak	5 000	5 000	5 000	5 000	61211
Sum	37 750	22 750	22 750	22 750	
82. Matproduksjon					
Produksjonsutstyr	500	500	500	500	53604
Sum	500	500	500	500	
87. Overføringer					
Kirkegårdsutvidelse Ringsaker kirke	0	500	4 000	4 000	80051
Rehabilitering av kirkene	1 500	1 500	1 500	1 500	80052
Sum	1 500	2 000	5 500	5 500	
Sum investeringer	508 054	554 948	303 030	248 228	

2.4 Oversikt årsbudsjett 2016 og økonomiplan 2016 - 2019

Tabellen under viser totalt antall årsverk innenfor de ulike virksomhetsområder. Endringer i personalressursene er beskrevet under de enkelte virksomhetsområder i kapittel 4.

Tabell 2.4.1 Personalressurser, årsverk, 2015–2019

Virksomhetsområde	2015	2016	2017	2018	2019
11 Administrasjon og fellesutgifter	77,29	78,09	78,09	78,09	78,09
20 Barnehage	219,51	219,51	219,51	219,51	219,51
30 Undervisning	580,00	583,87	581,87	581,87	581,87
40 Pleie og omsorg	802,91	845,57	845,57	845,57	845,57
50 Barnevern	56,95	57,45	57,45	57,45	57,45
51 Sosiale tjenester	31,35	34,35	34,35	34,35	34,35
52 Helsestasjoner	26,79	26,61	26,61	26,61	26,61
55 Kultur	29,39	31,39	31,39	31,39	31,39
56 Kulturskole	12,79	12,79	12,79	12,79	12,79
57 Bibliotek	10,68	10,68	10,68	10,68	10,68
60 Brann	19,22	19,22	19,22	19,22	19,22
61 Landbruk	10,09	10,09	10,09	10,09	10,09
62 Teknisk drift	63,00	65,00	65,00	65,00	65,00
63 Kart og byggesak	17,50	17,50	17,50	17,50	17,50
70 Kemnerkontoret	13,50	12,00	12,00	12,00	12,00
71 Servicesenter	11,65	13,15	13,15	13,15	13,15
80 Renhold	99,97	94,27	94,27	94,27	94,27
81 Bygg og eiendom	48,97	48,97	48,97	48,97	48,97
82 Matproduksjon	21,93	21,93	21,93	21,93	21,93
Sum årsverk	2 153,49	2 202,44	2 200,44	2 200,44	2 200,44
Årsverk lærlinger	38,00	40,00	42,00	44,00	44,00
Sum årsverk	2 191,49	2 242,44	2 242,44	2 244,44	2 244,44

Det er i budsjettet foreslått opprettet 59,49 årsverk og inndratt 18,42 årsverk, det vil si en vekst på 41,07 årsverk. Veksten i antall årsverk fra opprinnelig vedtatt budsjett for 2015 til 2016 utgjør 48,95 årsverk. Differansen på 7,88 årsverk har sammenheng med at det i 2015 har blitt opprettet og inndratt stillinger i forbindelse med enkeltsaker. Ved behandling av 1. tertialrapport i k.sak 41/2015 ble det opprettet 4,39 faste årsverk og inndratt 0,18 årsverk. Ytterligere 1 årsverk ble opprettet i 2. tertialrapport. I tillegg er det for VO 30 Undervisning økt opp 3,30 årsverk knyttet til undervisning av fosterhjemsplasserte elever og redusert 0,63 årsverk på bakgrunn av redusert timefordeling.

I k.sak 78/2013 ble det vedtatt at de 9 dobbelttrommene ved Brumunddal bo- og aktivitetssenter skulle avvikles fra 1.7.2016. Rådmannen har i budsjett 2016 fremskyndet denne avviklingen til 1.1.2016 og styrket hjemmetjenesten i omsorgsdistrikt Brumunddal med 4,5 årsverk.

Fra budsjett 2016 er alle utgifter ved ressurskrevende brukere i bofelleskap og utgifter ved etablering av avlastningstilbud lagt inn i budsjettrammen til omsorgsdistrikt Nes. Det opprettes og omgjøres som følge av dette til sammen 23,13 årsverk. Midlertidige stillinger som tidligere har vært finansiert gjennom tilleggsbevilgninger ved 1. og 2. tertial fra reserven til ressurskrevende brukere omgjøres til faste stillinger. Dette vurderes som et viktig grep for å sikre god fagkompetanse og økt stabilitet i tjenestetilbudet.

Økningen i antall årsverk i pleie og omsorg innebærer en vesentlig styrking av den faste bemanningen. Dette er et viktig og nødvendig grep for å møte morgendagens omsorgsutfordringer. Det legges opp til at nye deltidsårsverk tillegges eksisterende deltidsstillinger slik at omfanget av deltidsstillinger reduseres.

Driftsbudsjettet

Driftsbudsjettet viser kommunens driftsutgifter/-inntekter, avsetninger/bruk av tidligere avsetninger og regnskapsresultat for året.

I tabellen nedenfor fremvises budsjettskjema 1A for driftsinntekter og driftsutgifter knyttet til virksomhetsområde 90 Felles i rådmannens forslag til budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019. I skjemaet vises først summen av de frie inntektene og deretter hvordan de er disponert til netto finansutgifter, netto avsetninger, investeringsformål og det resterende til driftsformål (skjema 1B).

Tabell 2.4.2 Driftsbudsjett 2016-2019, budsjettskjema 1A (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Skatt på inntekt og formue	-713 199	-713 199	-713 199	-713 199
Ordinært rammetilskudd	-931 207	-928 747	-928 415	-928 082
Skatt på eiendom	-107 200	-109 200	-111 200	-113 200
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	-76 662	-76 209	-74 051	-72 254
Sum frie disponible inntekter	-1 828 268	-1 827 355	-1 826 865	-1 826 735
Renteinntekter og utbytte	-71 470	-73 065	-74 197	-73 388
Gevinst finansielle instrumenter (OM)	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner oa. finansutg.	77 088	83 184	87 907	86 622
Tap finansielle instrumenter (OM)	0	0	0	0
Avdrag på lån	90 360	100 819	107 887	112 176
Netto finansinntekter/-utgifter	95 978	110 938	121 597	125 410
Til dekning av tidl. års merforbruk	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	0	0	0	0
Til bundne avsetninger	0	0	0	0
Bruk av tidl. års mindreforbruk	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	-10 800	-15 100	-19 800	-20 800
Bruk av bundne avsetninger	0			
Netto avsetninger	-10 800	-15 100	-19 800	-20 800
Overført til investeringsbudsjettet	2 056	429	558	787
Til fordeling drift	-1 741 034	-1 731 088	-1 724 510	-1 721 338
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 741 034	1 731 088	1 724 510	1 721 338
Merforbruk/mindreforbruk	0	0	0	0

Tabell 2.4.3 viser nivået på netto driftsutgifter i perioden 2016-2019 fordelt på det enkelte virksomhetsområde i samsvar med økonomireglementets bestemmer, budsjettskjema 1B. Tallene inneholder virksomhetenes overføring av driftsmidler til investeringsbudsjettet (i 2016), samt andre kalkulatoriske kostnader (alle år).

Tabell 2.4.3 Netto driftsutgifter pr. virksomhetsområde 2016-2019, budsjettskjema 1B (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
10. Pol. styringsorganer mv.	10 106	11 086	9 702	11 540
11. Adm. og fellesutgifter	134 205	134 525	134 845	134 845
20. Barnehage	217 257	217 257	217 257	217 257
30. Undervisning	384 541	384 184	384 032	384 032
40. Pleie og omsorg	460 350	459 982	457 200	454 418
50. Barnevern	67 953	63 553	63 553	63 553
51. Sosiale tjenester	83 070	78 799	78 799	78 799
52. Helsestasjoner	18 731	18 681	18 681	18 681
55. Kultur	36 151	33 785	33 785	33 785
56. Kulturskole	6 961	6 961	6 961	6 961
57. Bibliotek	7 211	7 211	7 211	7 211
60. Brann	20 630	20 630	20 630	20 630
61. Landbruk	6 057	6 057	6 057	6 057
62. Teknisk drift	33 526	33 326	33 326	33 326
62. Teknisk drift (VAR)	0	0	0	0
63. Kart og byggesak	746	746	746	746
70. Kemnerkontoret	1 633	-144	-144	-144
71. Servicesenter	9 427	9 427	9 427	9 427
80. Renhold	51 662	51 770	52 453	52 453
81. Bygg og eiendom	65 331	65 447	67 750	67 170
82. Matproduksjon	17 266	17 266	17 266	17 266
87. Overføringer	25 294	25 127	25 061	24 888
88. Tilleggsbevilgninger	106 575	116 460	116 460	116 460
89. Felles motpost kalkulerte poster mv.	-23 649	-31 048	-36 548	-38 023
Sum netto driftsutgifter	1 741 034	1 731 088	1 724 510	1 721 338

Av tabellen kan det se ut som om virksomhetsområdene Teknisk drift (innenfor VAR) og Kart og byggesak utgjør en liten andel av kommunens virksomhet. Dette har sammenheng med at inntektene dekker hele eller deler av utgiftene.

Virksomhetsområdene Barnehage, Undervisning og Pleie og omsorg utgjør de største andelene av kommunens netto driftsutgifter. Barnehageområdets andel av netto driftsutgiftene utgjør 12,48 %, undervisning 22,09 %, mens pleie og omsorgs andel er på 26,44 %.

I tabellen under fremvises hovedtallene fra driftssiden i rådmannens forslag til budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019.

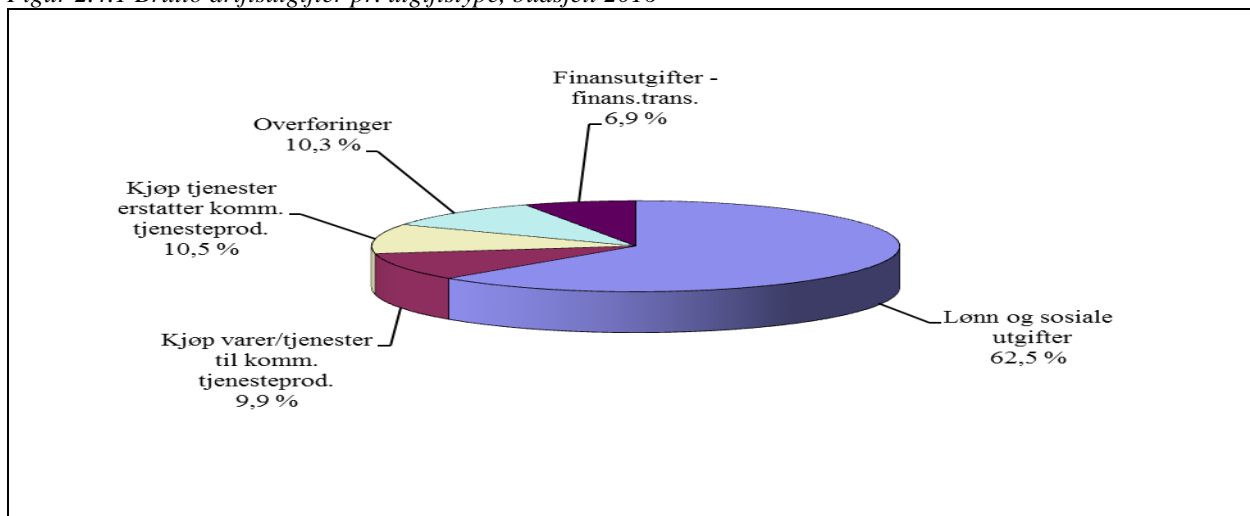
Tabell 2.4.4 Driftsbudsjett 2016-2019, sammendrag (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Driftsutgifter	2 278 146	2 290 055	2 290 715	2 291 979
Driftsinntekter	729 851	744 453	751 533	756 172
Netto driftsutgifter	1 548 295	1 545 602	1 539 182	1 535 807
Frie inntekter mv	1 644 406	1 641 946	1 641 614	1 641 281
Brutto driftsresultat	96 111	96 344	102 432	105 474
Eksterne finansinntekter	72 020	73 615	74 747	73 938
Eksterne finansutgifter	168 075	184 630	196 421	199 425
Netto driftsresultat	56	-14 671	-19 242	-20 013

Tabellen viser at det er budsjettert med et brutto driftsresultat på 96,111 mill. kroner i 2016, stigende til 105,474 mill. kroner i 2019. Netto driftsresultat er budsjettert med kr 56.000 i 2016. En analyse av tallene fremkommer i kapittel 2.5.

Figur 2.4.1 viser fordelingen av utgiftssiden inkl. eksterne finansutgifter i driftsbudsjettet, som utgjør til sammen 2,446 mrd. kroner. Dette beløpet fremkommer som summen av de alminnelige driftsutgifter på 2,278 mrd. kroner og de eksterne finansutgiftene på 168,075 mill. kroner.

Figur 2.4.1 Brutto driftsutgifter pr. utgiftstype, budsjett 2016

I en tjenestebasert virksomhet vil lønnsutgiftene være den dominerende utgiftsarten. Lønn og sosiale utgifter utgjør til sammen 1,528 mrd. kroner, eller 62,5 % av utgiftsnivået i kommunen. I tillegg kommer avsetninger til lønnsreserven (som inngår i overføringsutgiftene) med 106,065 mill. kroner. Hvis denne reserven innregnes utgjør samlet lønnsbudsjett 1,634 mrd. kroner, tilsvarende 66,8 % av de samlede driftsutgiftene.

Utgifter til ”kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon” omfatter en rekke driftsutgifter som ulike former for forbruksmateriell, vedlikeholdsmateriell, post- og banktjenester, forsikringer, annonsering, opplæring, transport, energi, ulike leieutgifter, inventar/utstyr m.m. Til sammen utgjør dette 241,335 mill. kroner.

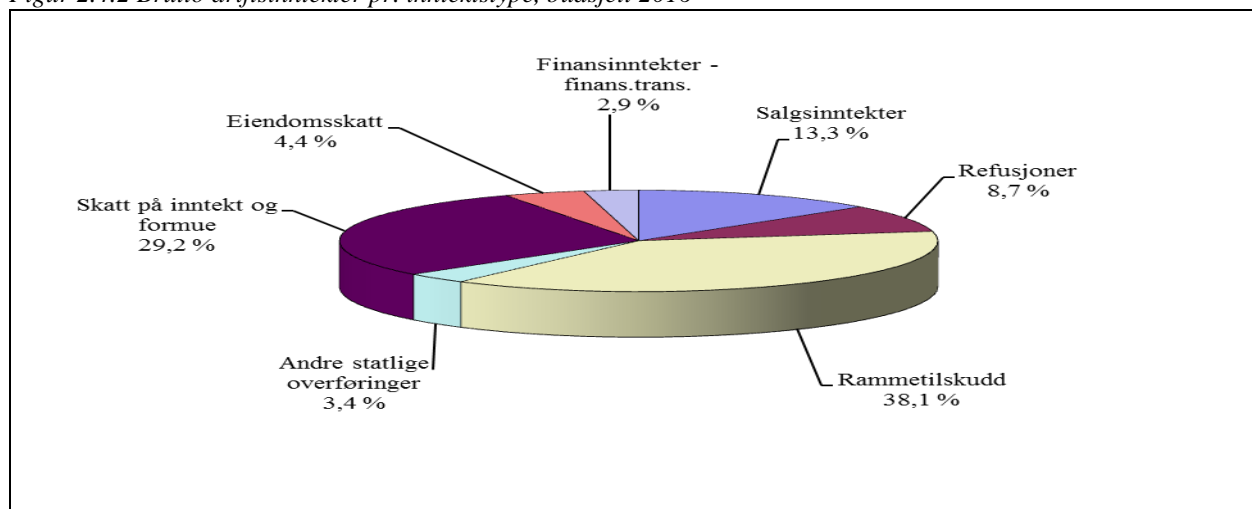
”Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon” omfatter kjøp av tjenester fra staten, fylkeskommunen, andre kommuner, interkommunale selskaper og foretak, private og tilskudd til ikke-kommunale barnehager. I sum utgjør dette 256,826 mill. kroner, hvorav tilskudd til ikke-kommunale barnehager utgjør 108,496 mill. kroner.

”Overføringer” omfatter overføringer til andre offentlige virksomheter, interkommunale selskaper og foretak, lag og foreninger, privatpersoner m.m. I tillegg er alle tilleggsbevilgningsposter med unntak av strømreserven budsjettetert som overføringer. Det er budsjettetert med totalt 251,850 mill. kroner i overføringer. Av dette utgjør tilleggsbevilgningsposter 106,575 mill. kroner.

”Finansutgifter” er renteutgifter, avdrag og sosiale utlån, og utgjør til sammen 168,075 mill. kroner.

Figur 2.4.2 viser deling av inntektssiden inkl. eksterne finansinntekter i driftsbudsjettet, som utgjør til sammen 2,446 mrd. kroner. Dette beløpet fremkommer som summen av de alminnelige driftsinntektene på 2,374 mrd. kroner og de eksterne finansinntektene på 72,020 mill. kroner.

Figur 2.4.2 Brutto driftsinntekter pr. inntektstype, budsjett 2016

”Salgsinntekter”, dvs. ulike former for brukerbetalinger, oppholdsavgifter, husleieinntekter, konsesjonskraftinntekter, årsavgifter med videre, utgjør 325,016 mill. kroner.

”Refusjoner” omfatter bl.a. refusjon sykkelønn og fødselspenger, ulike øremerkede statstilskudd, samt refusjoner fra fylkeskommunen, kommuner og andre. Til sammen utgjør refusjoner 214 mill. kroner.

De store inntektspostene i kommunen er rammetilskudd og skatt på inntekt og formue. Disse budsjettpostene utgjør henholdsvis 931,207 mill. kroner og 713,199 mill. kroner. Skatt og rammetilskudd finansierer 72,2 % av driftsutgiftene i budsjettet for 2016. Tilsvarende tall var i 2015 72,3 %.

”Andre statlige overføringer”, herunder vertskommunetilskudd, integreringstilskudd og rentekompensasjonstilskudd knyttet til gjennomførte investeringer i grunnskolen og i eldreomsorgen, beløper seg til 83,635 mill. kroner.

I k.sak 88/2006 ble det vedtatt å innføre eiendomsskatt i hele kommunen. I budsjett 2016 er denne inntektsposten budsjettert med 107,2 mill. kroner. Dette er en økning fra budsjett 2015 på 6,1 mill. kroner. Økningen består av økt eiendomsskattegrunnlag/volumvekst (flere eiendomsskatteobjekter) med 3,0 mill. kroner og en justering i forhold kostnadsutviklingen med 3,1 mill. kroner.

Finansinntektene utgjør 72,020 mill. kroner, og omfatter renteinntekter på 27,170 mill. kroner, ordinært utbytte fra Eidsiva Energi AS med 28,860 mill. kroner, renter på utlån til Eidsiva Energi AS med 15,440 mill. kroner og mottatte avdrag på utlån og renter av utlån til andre på til sammen 0,550 mill. kroner.

Investeringsbudsjettet

Investeringsbudsjettet viser rådmannens forslag til investeringsutgifter inkl. utlån og aksjekjøp med tilhørende finansiering i budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019.

I budsjettskjema 2A føres virksomhetsområde 90 Felles. I skjemaet vises først summen av investeringer i anleggsmidler (skjema 2B), utlån/aksjekjøp, avdrag vedrørende formidlingslån og avsetninger. Deretter vises det hvordan investeringsbeløpene er foreslått finansiert. En analyse av tallene fremkommer av kapittel 2.5.

Tabell 2.4.5 Investeringsbudsjettet 2016-2019, budsjett skjema 2A (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Investeringer i anleggsmidler	509 669	554 948	303 030	248 228
Utlån og forskutteringer	30 000	30 000	30 000	30 000
Kjøp av aksjer og andeler	5 800	5 800	5 800	5 800
Avdrag på lån	8 993	9 976	10 947	11 930
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0
Avsetninger	10 000	10 000	10 000	10 000
Årets finansieringsbehov	564 462	610 724	359 777	305 958
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	-416 422	-440 998	-223 164	-208 082
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-10 500	-10 300	-10 300	-10 300
Tilskudd til investeringer	-38 901	-26 300	-17 000	-4 500
Kompensasjon for merverdiavgift	-60 331	-76 150	-40 366	-32 146
Mottatte avdrag på lån og refusjoner	-8 552	-9 547	-10 389	-11 143
Andre inntekter	0	0	0	0
<i>Sum ekstern finansiering</i>	<i>-534 706</i>	<i>-563 295</i>	<i>-301 219</i>	<i>-266 171</i>
Overført fra driftsbudsjettet	-2 056	-429	-558	-787
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	-27 700	-47 000	-58 000	-39 000
Sum finansiering	-564 462	-610 724	-359 777	-305 958
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Store planlagte investeringer i skolebygg, svømmebasseng, omsorgsboliger, boliger for flyktninger og vanskeligstilte, veger, bolig-/tomttilrettelegging inkludert grunnerverv, og prosjekter innen vann og avløp bidrar til høye investeringsutgifter i hele planperioden. Som det fremgår av tabellen over skal det investeres for hele 1,616 mrd. kroner i perioden 2016-2019.

I 2016 skal det investeres for om lag 509,669 mill. kroner, hvorav investeringer vedrørende VAR utgjør om lag 150,5 mill. kroner. Det er blant annet innarbeidet 103,94 mill. kroner til Mørkved skole, 56,82 mill. kroner til Moelv skole, 15 mill. kroner til bygging av omsorgsboliger, 30 mill. kroner til bygging av flyktningeboliger og boliger til vanskeligstilte og 101,865 mill. kroner til investeringer i/opparbeidelse av tomter, veger, parkeringsplasser, flomsikring/samfunnssikkerhet, elveforebygning og parkanlegg. En detaljert oversikt over investeringene er tatt inn i del 2.3.

2.5 Økonomisk konsekvensanalyse 2016 - 2019

De etterfølgende tabeller og figurer er en mer inngående analyse av de økonomiske konsekvenser av rådmannens forslag til økonomiplan for 2016-2019. Tallene i tabellen under er hentet fra økonomisk oversikt for drifts- og investeringsregnskapet. Finansieringsanalysen gir uttrykk for hvordan midler er anskaffet og på hvilken måte disse midlene er benyttet.

Tabell 2.5.1 Finansieringsanalyse 2016-2019 (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
I. Drift				
+ Driftsinntekter	2 374 257	2 386 399	2 393 147	2 397 453
- Driftsutgifter	2 278 146	2 290 055	2 290 715	2 291 979
= Brutto driftsresultat	96 111	96 344	102 432	105 474
+ Renteinntekter og utbytte	71 470	73 065	74 197	73 388
+ Mottatte avdrag sosiale lån	550	550	550	550
- Renteutgifter	77 088	83 184	87 907	86 622
- Avdrag på lån	90 360	100 819	107 887	112 176
- Sosiale utlån	627	627	627	627
= Netto driftsresultat	56	-14 671	-19 242	-20 013
II. Investeringer mv				
+ Brutto investeringsutgifter	509 669	554 948	303 030	248 228
+ Utlån mv	30 000	30 000	30 000	30 000
+ Kjøp av aksjer og andeler	5 800	5 800	5 800	5 800
+ Netto renter og avdrag formidlingslån	441	429	558	787
- Investeringstilskudd	38 901	26 300	17 000	4 500
- Kompensasjon for merverdiavgift	60 331	76 150	40 366	32 146
- Salg av anleggsmidler	10 500	10 300	10 300	10 300
= Netto finansieringsbehov	436 122	493 098	290 964	257 882
III. Finansiering				
+ Bruk av lån til investeringer	368 422	440 998	223 164	208 082
+ Bruk av lån avsluttede prosjekter	18 000	0	0	0
+ Bruk av lån til videreutlån	30 000	30 000	30 000	30 000
+ Bruk av arbeidskapital	19 700	52 100	67 800	49 800
- Økning i arbeidskapital	0	0	0	0
= Sum finansiering	436 122	493 098	290 964	257 882

Tabellen over viser hvilke utgifter og inntekter som påvirker netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat viser det økonomiske resultatet av kommunens ordinære driftsvirksomhet før det tas hensyn til finansposter. Brutto driftsresultat gir uttrykk for kommunens evne til å betjene lånegjeld, evne til å finansiere deler av årets investeringer over driftsbudsjettet, samt evne til å avsette midler til senere års bruk. Brutto driftsresultat må være tilstrekkelig stort til å dekke netto utgifter til renter og avdrag, samt nødvendige avsetninger.

Netto driftsresultat viser hvilke driftsinntekter kommunen har tilbake etter at driftsutgifter og netto finansutgifter er dekket. Netto driftsresultat er den indikatoren som best forklarer økonomisk balanse. Størrelsen på netto driftsresultat i økonomiplanperioden er et uttrykk for hvor stramt budsjettet er. Det er en ubalanse mellom totale driftsutgifter og driftsinntekter i perioden 2017-2019. Den voksende ubalansen må dekkes inn med permanente utgiftskutt og/eller oppjustering av inntektssiden i

budsjettet. Det er nødvendig å arbeide videre med tiltak for å etablere et driftsnivå som står i forhold til driftsinntektene.

Netto driftsresultat i % av driftsinntektene i kommunen (netto resultatgrad) måler hvor mye som prosentvis er igjen til å dekke fremtidige driftsutgifter, investeringer og avsetninger. Momskompensasjon for investeringer ble inntektsført i driftsregnskapet til og med 2013, og målet var da å ha en netto resultatgrad over tid på 3 %. Teknisk beregningsutvalg (TBU) har oppgitt at netto resultatgrad bør være på 1,75 % fra og med 2014 så lenge momskompensasjon for investeringer ikke lenger inntektsføres i driftsregnskapet.

Kommunens driftsmargin (netto driftsresultat) er 0 % i 2016 og foreløpig negativ i de øvrige årene i økonomiplanperioden. Rådmannen vil understreke behovet for at det i den aktuelle situasjonen fremover må søkes å styrke netto driftsresultat; dvs. redusere sårbarheten for svingninger i rammebetingelsene.

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og fordeles til kommunene gjennom inntektssystemet. Frie inntekter er inntekter som kommunen kan disponere fritt, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Frie inntekter er ført opp med 1,644 mrd. kroner i budsjett 2016.

Skattedekningsgraden viser hvor stor del av sum driftsutgifter som blir finansiert ved skatteinntektene, mens skatte- og rammetilskuddsgraden viser hvor stor del av driftsutgiftene som blir finansiert av frie inntekter.

Tabell 2.5.2 Frie inntekter i % av sum driftsutgifter 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Skattedekningsgrad i %	31,31	31,14	31,13	31,12
Skatte- og rammetilskuddsgrad i %	72,18	71,70	71,66	71,61

De siste årene har frie inntekter finansiert om lag 72 % av kommunens driftsutgifter. Resten må finansieres med andre inntekter som brukerbetalinger, salgs- og leieinntekter, eiendomsskatt, refusjoner og overføringer fra andre. Utviklingen av dette nøkkeltallet sier hvor stor del av driftsutgiftene som må finansieres av andre inntekter. Skatte- og rammetilskuddsgraden er synkende i økonomiplanperioden. En eventuell økning i tjenestetilbudet må i en slik situasjon skje gjennom omprioritering og/eller effektivisering av driften.

For å få en vekst i de frie inntektene er kommunen helt avhengig av å ha en befolkningsvekst på linje med landsgjennomsnittet. Så lenge folketallsveksten er lavere, vil kommunens andel av veksten i rammetilskuddet til kommunen bli lavere enn den landsgjennomsnittlige veksten. Det er derfor viktig å stå fast ved strategiene for vekst og utvikling.

Store planlagte investeringer i skolebygg, svømmebasseng, omsorgsboliger, boliger for vanskeligstilte og flyktninger, veger, bolig-/tomtetilrettelegging inkludert grunnerverv og prosjekter innen vann og avløp bidrar til høye investeringsutgifter i hele økonomiplanperioden. Som finansieringsanalysen viser skal det investeres brutto for hele 1,616 mrd. kroner i perioden 2016-2019.

De rene investeringsutgiftene i 2016 utgjør brutto 509,669 mill. kroner, mens utlån utgjør 30 mill. kroner, til sammen 539,669 mill. kroner. Det er i tillegg budsjettert med et egenkapitalinnskudd i KLP på 5,8 mill. kroner. Detaljert oversikt over brutto investeringsutgifter pr. prosjekt fremgår av del 2.3 foran.

Et normtall for omfanget av investeringsutgifter er at brutto investeringsutgifter ikke bør utgjøre mer enn 15 % av totale driftsinntekter. Tabellen nedenfor viser hvor mye investeringsutgiftene utgjør av driftsinntektene i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.3 Brutto investeringsutgifter i % av driftsinntekter

	2016	2017	2018	2019
Brutto investeringsutgifter, inkl. utlån	22,73 %	24,51 %	13,92 %	11,61 %
Brutto investeringsutgifter, ekskl. utlån	21,47 %	23,25 %	12,66 %	10,35 %
Brutto investeringsutgifter, ekskl. utlån og VAR	15,13 %	17,48 %	10,12 %	8,53 %

Tabell 2.5.3 viser hvordan brutto investeringsutgifter i forhold til driftsinntektene utvikler seg. Brutto investeringsutgifter er vist både med og uten årlig utlån på 30 mill. kroner, og med/uten investeringer knyttet til VAR. En har her valgt å holde de andre utgiftene vedrørende startlån og kjøp av aksjer og andeler utenom. Tabellen viser at Ringsaker ligger noe over normtallet på 15 % i begynnelsen av perioden (2016-2017), men er godt innenfor normtallet i slutten av perioden (2018-2019).

Investeringsiden må tilpasses til hva som forsvarlig kan finansieres av renter og avdrag over driftsbudsjettet. En økning av investeringsbeløpet innebærer at det må legges til rette for et permanent høyere driftsbeløp til renter og avdrag i driftsbudsjettet. Andelen rente- og avdragsutgifter i forhold til driftsinntektene har vært stigende de siste årene. Et høyt investeringsnivå som i hovedsak er finansiert av lån vil binde opp en større andel av driftsbudsjettet til finansutgifter på bekostning av den løpende drift og egenfinansiering av investeringer. Tabellen nedenfor viser hvordan rente- og avdragsbelastningen utvikler seg i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.4 Rente og avdragsbelastning i % av driftsinntektene

	2016	2017	2018	2019
Brutto renter og avdrag	7,05 %	7,71 %	8,18 %	8,29 %

Normtallet for rente- og avdragsbelastningen tilsier at denne ikke bør overstige 7 %. Tabell 2.5.4 viser at Ringsaker kommune vil overstige dette normtallet i økonomiplanperioden. Det vil være vanskelig å frigjøre nok midler i driftsbudsjettet til at en kan dekke ytterligere renter og avdrag. Dermed blir det en prioriteringssak om løpende driftsutgifter skal reduseres, dvs. omfang og/eller kvalitet på tjenesteproduksjonen, for å dekke renter og avdrag som følge av økte låneopptak til finansiering av investeringsformål.

Investeringer vil i stor grad måtte finansieres gjennom låneopptak. Av planlagte investeringer i planperioden er 171,7 mill. kroner finansiert ved bruk av fond og 3,83 mill. kroner er finansiert av driftsmidler. Fra og med 2014 inntektsføres kompensasjon for betalt merverdiavgift for investeringene i sin helhet i investeringsregnskapet. Momskompensasjonen bidrar med egenfinansiering av investeringer på totalt 208,993 mill. kroner i planperioden. Samlet låneopptak til investeringer i økonomiplanperioden utgjør 1,151 mrd. kroner. I tillegg er det forutsatt tatt opp Startlån i Husbanken for totalt 120 mill. kroner, dvs. 30 mill. kroner årlig i planperioden.

Tabell 2.5.5 viser låneopptak til finansiering av investeringer i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.5 Låneopptak ekskl. Startlån (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Låneopptak ekskl. Startlån	368 422	410 998	193 164	178 082

Ringsaker kommune hadde pr. 31.12.2014 regnskapsført 1,850 mrd. kroner i samlet langsiktig gjeld (inkl. startlån/formidlingslån i Husbanken). Avdrag på lån og nye låneopptak i 2015 tilsier et anslag for langsiktig gjeld pr. 31.12.2015 på 2,046 mrd. kroner. Tabellen nedenfor viser hvordan den langsiktige gjelden vil utvikle seg i økonomiplanperioden. Innbetaling av ekstra ordinære avdrag vil kunne justere disse estimatene.

Tabell 2.5.6 Utviklingen av kommunens lånegjeld (beløp i kr 1.000):

	2016	2017	2018	2019
+ Bruk av lån	398 422	440 998	223 164	208 082
- Avdrag	99 353	110 795	118 834	124 106
= Netto økning i gjeld	299 069	330 203	104 330	83 976
Langsiktig gjeld (LG)	2 345 203	2 675 406	2 789 736	2 873 712

Rådmannens forslag til budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019 medfører at kommunens langsiktige gjeld (ekskl. pensjonsforpliktelser) ved utgangen av økonomiplanperioden vil være på om lag 2,874 mrd. kroner. Gjeldsnivået øker med 817,578 mill. kroner gjennom økonomiplanperioden.

Et normtall for langsiktig gjeld er at denne over tid ikke bør overstige 50 % av driftsinntektene. Her vil imidlertid gjeldens sammensetning spille inn; bl.a. hvor stor andel av gjelden som er (helt/delvis) selvfinansierende. Tabellen nedenfor viser hvordan den langsiktige gjelden i prosent av driftsinntektene vil utvikle seg gjennom økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.7 Langsiktig gjeld i % av driftsinntektene

	2016	2017	2018	2019
LG i % av driftsinntekter	98,78 %	99,54 %	116,57 %	119,87 %
Korrigert LG i % av driftsinntekter	63,51 %	59,57 %	75,21 %	77,85 %

Gjelden som andel av driftsinntektene vil i økonomiplanperioden øke fra 97,78 % i 2016 til 119,87 % i 2019. For å få låneandelen ned, betinger dette enten et lavere investeringsvolum og/eller frigjøring av midler i driftsregnskapet til finansiering av investeringer.

Av kommunens langsiktige gjeld pr. 31.12.2014 på 1,850 mrd. kroner, utgjør gjeld knyttet til selvkostområdet for vann, avløp og renovasjon (VAR) 392,9 mill. kroner. Denne gjelden blir finansiert gjennom gebyrer som kommunen krever inn fra abonnementene. Låneopptak knyttet til selvkostområdet utgjør 150,5 mill. kroner i 2016 og totalt 392,9 mill. kroner i hele økonomiplanperioden.

Kommunen mottar også rentekompensasjonstilskudd for skoleanlegg, og kompensasjonstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem fra Husbanken til delvis finansiering av lån knyttet til skoleanlegg og omsorgsboliger/sykehjem. Om lag 200 mill. kroner av den langsiktige gjelden blir finansiert helt/delvis ved disse kompensasjonsordningene. Korrigert for den andelen av gjelden som er helt/delvis selvfinansierende, utgjør den langsiktige lånegjelden 63,51 % av driftsinntektene i 2016 og 77,85 % i 2019.

Arbeidskapitalen er definert som totale likvide midler og kortsiktige fordringer fratrukket kortsiktig gjeld. Balansetallene som ligger bak beregningen av arbeidskapitalen tar ikke hensyn til faktisk utvikling i driftsåret 2015, men bygger på regnskap 2014 og opprinnelig vedtatt budsjett 2015. Arbeidskapitalen gir et bilde av kommunens likviditetssituasjon. Endringen i arbeidskapitalen sier noe om kommunens betalingsevne har forbedret eller forverret seg i løpet av perioden. I tabell 2.5.8 vises utviklingen av arbeidskapitalen i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.8 Utvikling av arbeidskapitalen 2016-2019 (kr 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Akkumulert arbeidskapital	1 077 920	1 025 820	958 020	908 220
Arbeidskapital i % av driftsinntektene	45,40 %	42,99 %	40,03 %	37,88 %
Endring i arbeidskapital	- 19 700	-52 100	-67 800	-49 800

I en sunn kommuneøkonomi bør arbeidskapitalen utgjøre minst 8-10 % av driftsinntektene. Tabellen viser at Ringsaker kommune ligger over dette normtallet i hele økonomiplanperioden. En stor andel av arbeidskapitalen består av ubrukte lånemidler, og den reelle arbeidskapitalsituasjonen er ikke så sterk som forholdstallet gir uttrykk for. Ringsaker kommune har imidlertid god likviditet og betalingsevne.

Det budsjetteres med en reduksjon i arbeidskapitalen i 2016 på 19,7 mill. kroner. For hele økonomiplanperioden svekkes arbeidskapitalen med 189,4 mill. kroner dersom det ikke foretas utgiftsreduksjoner eller inntektsøkninger. Reduksjonen i arbeidskapital har sammenheng med at ubalansen mellom driftsinntekter og driftsutgifter hvert år i økonomiplanperioden 2017-2019 midlertidig er dekket opp med bruk av arbeidskapital. Ved rullering av økonomiplanen må ubalansen dekkes ved reduksjon i driftsutgifter og/eller økning i driftsinntekter. Det er derfor helt nødvendig i tiden fremover å arbeide videre med tiltak for å etablere et driftsnivå som står i forhold til driftsinntektene.

Tabell 2.5.9 viser kommunens fond ved utgangen av 2014. For nærmere informasjon om fondssammensetningen vises til angitte kapitler i regnskapsheftet 2014 og til nærmere omtale i årsberetningen for 2014.

Tabell 2.5.9 Fonds pr. 31.12.2014 (kr 1.000)

Fonds	Balansens Kapittel	Regnskap 2014
Disposisjonsfond	2.56	457 279
Bundne driftsfond	2.51	144 862
Ubundne investeringsfond	2.53	286 092
Bundne investeringsfond	2.55	16 244
Sum fond		904 477

Det er gjort vedtak om bruk av en andel av ubundne investeringsfond, både i budsjett for 2015 og finansiering av prosjekter som ikke var avsluttet pr. 31.12.2014. Til sammen 56,583 mill. kroner er allerede bundet opp, slik at den reelle summen pr. 31.12.2014 er på 229,509 mill. kroner. Lønnsreserven inngår i disposisjonsfond med 100,468 mill. kroner.

I investeringsbudsjettet er det lagt opp til at en avsetter inntektene fra tomtsalg og fast eiendom til hhv. fond jordkjøp og investeringsfondet med 10 mill. kroner årlig i hele økonomiplanperioden, mens en bruker totalt 171,7 mill. kroner av ubundet investeringsfond til finansiering av planlagte investeringer i planperioden.

I driftsbudsjett 2016 er det forutsatt bruk av disposisjonsfond med 10,8 mill. kroner og 8,8 mill. kroner til avsetning disposisjonsfond. 8,8 mill. kroner gjelder inndekning av tidligere års merforbruk i VO 50 Barnevern og VO 51 Sosiale tjenester i tråd med vedtak i k.sak 41/2015 om 1. tertialrapport 2015. De siste 2 mill. kronene i bruk av disposisjonsfond knytter seg til delvis finansiering av ekstraordinært tilskudd til Brumunddal Allianseidrettslag med 2,3 mill. kroner og Furnes Fotball med kr 800.000 i henhold til vedtak i k.sak 21/2015 og k.sak 111/2015.

Det gjenstår imidlertid å finne dekning for ytterligere 15,1 mill. kroner i 2017, 19,8 mill. kroner i 2018 og 20,8 mill. kroner i 2019. Inntil videre er de tre siste årene i økonomiplanen rent teknisk saldert med bruk av disposisjonsfond.